

Vragen & Antwoorden nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Waarom is een vernieuwde Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten nodig?

De huidige wet is eind jaren negentig van de vorige eeuw opgesteld. Destijds voorzag de wetgever niet wat de impact van de huidige technologische ontwikkelingen zou zijn. De bevoegdheden van de huidige Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv 2002) voldoen daarom niet meer om Nederland en Nederlandse belangen tegen de hedendaagse dreigingen te beschermen.

Welke dreigingen kent Nederland?

Terroristen, extremisten, militaire tegenstanders en spionnen communiceren veelal digitaal. Ze gebruiken apps, mobiele communicatiediensten en Cloud services. Daarmee gaan ze eenvoudig op in de massa en raast hun internetverkeer door dezelfde kilometers glasvezelkabel als die van ons. Zonder dat we dat merken en zonder dat zij daarvoor in Nederland hoeven te zijn. Ook in missiegebieden wordt het internet gebruikt als command and control-systeem om aanslagen op de internationale gemeenschap te plegen. Daarnaast loopt de economie enorme schade op door diefstal van technische kennis en intellectueel eigendom van bedrijven en overheidsinstellingen.

Waarom krijgen de AIVD en MIVD ruimere bevoegdheden?

Inlichtingen- en veiligheidsdiensten hebben de wettelijke taak om dreigingen zo snel mogelijk in kaart te brengen. Met de ruimere bevoegdheden zijn de AIVD en MIVD beter in staat om hun werk te doen. De huidige wet is gedateerd en het kabinet is dan ook van mening dat de wet aangepast moet worden. Daarnaast hebben zowel de commissie-Dessens, die de huidige wet heeft geëvalueerd, de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) als de Raad van State geconcludeerd dat deze ruimere bevoegdheden nodig zijn om nog goed te kunnen functioneren in de huidige moderne tijd.

Waarom hebben de AIVD en MIVD interceptie (onderschepping van informatie) op de kabel nodig?

Niemand belt meer met een vaste telefoon. Terroristen, extremisten en spionnen ook niet. Zelfs als de AIVD en MIVD toestemming krijgen om iemand rechtstreeks te tappen, dan missen ze de informatie die persoon via een openbaar netwerk, apparaat of andere locatie verstuurt. De AIVD en MIVD hebben daarom toegang tot deze informatiestromen nodig om dreiging voor Nederland tijdig te onderkennen en militaire operaties veilig en effectief uit te voeren.

Waarom bestaat er nu onderscheid tussen de ether en kabel?

Toen de huidige wet werd gemaakt, voorzag de wetgever de huidige technische ontwikkelingen niet. Interceptie (onderschepping van informatie) via de ether en gerichte taps waren destijds voldoende. Het nieuwe wetsvoorstel concentreert zich op het resultaat (veilig Nederland, veilig zakendoen, internationale veiligheid en succesvolle militaire operaties) dan op een technisch onderscheid tussen ether en kabel. Van een principiële onderscheid, dat bij kabel bijvoorbeeld een zwaardere inbreuk op de privacy zou worden gemaakt, is geen sprake.

Welke informatie gaan de AIVD en MIVD missen als de wet blijft zoals die nu is?

Met de huidige bevoegdheden kunnen de AIVD en MIVD inlichtingen vergaren, maar dat is op termijn te vergelijken met het kijken naar een bioscoopscherm, waarvan slechts een klein hoekje zichtbaar is. De AIVD en MIVD missen een (groot) deel van de onbekende dreiging, targets en cyberaanvallen.

Loopt Nederland voorop in deze ontwikkeling?

Nee, Nederland is een van weinige landen die nog geen kabelinterceptie (onderschepping van informatie) hebben. Andere landen gingen Nederland al voor. Zij boeken met de nieuwe

bevoegdheden aantoonbaar succes bij militaire operaties en de bestrijding van terroristische dreiging. Overigens zijn niet alle landen zo transparant over de wetten van hun inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Nederland is daarin zeer vooruitstrevend.

Hoe voorziet de wet in de bescherming van privacy?

De AIVD en MIVD mogen onder strikte voorwaarden en toezicht inbreuk maken op privacy. Dat is in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) geregeld. Deze diensten gaan uiterst zorgvuldig om met deze bevoegdheid. De nieuwe wet voorziet in extra waarborgen, controle en voorafgaand toetsing om eventueel misbruik en onnodige inbreuk op de privacy te voorkomen.

Waarom is gekozen voor een onafhankelijke toets aan de inzet van bijzondere inlichtingenmiddelen?

Voorafgaande toetsing is bedoeld om een onrechtmatige toepassing van de wet te voorkomen. Dus nog voordat sprake is van de inbreuk. De Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) is dus een extra zekerheid en controle bij de inzet van een inlichtingenmiddel dat potentieel zware inbreuk op de privacy heeft.

Gaan de AIVD en MIVD nu iedereen in Nederland afluisteren?

Nee. Dat mag niet en onafhankelijke controle ziet hierop toe. Het kan ook niet, want dat zijn veel te veel gegevens. Dat willen de AIVD en MIVD niet. Het risico dat ze iets belangrijks missen in zoveel gegevens, is levensgroot. De AIVD en MIVD luisteren niet af omdat het kan. Het moet noodzakelijk zijn voor de vastgestelde onderzoeksopdracht. Veel onderzoeksopdrachten van de diensten hebben overigens betrekking op buitenlandse onderwerpen.

Gaan de AIVD en MIVD nu met een zogenoemd sleepnet alles verzamelen?

De AIVD en MIVD onderzoeken alleen communicatie die samenhangt met hun onderzoeksopdrachten. Bijvoorbeeld naar gebieden waar een militaire missie gaat plaatsvinden. Of naar datastromen tussen jihadisten. Onder de nieuwe wet bevat het onderzoek meer filters, waarborgen en toezicht, om zo min mogelijk inbreuk te maken op de privacy en zo snel mogelijk alleen relevante informatie te verzamelen.

Is er iets gedaan met de kritiek uit de samenleving op dit wetsvoorstel?

Ja, het concept wetsvoorstel is in juli en augustus 2015 voorgelegd in een internetconsultatie. Er werden meer dan 1.100 reacties van burgers, bedrijven en organisaties ingediend. Het ging daarbij onder andere om het College voor de Rechten van de Mens, Bits of Freedom, Amnesty International, KPN, Microsoft en vele anderen.

De meeste reacties gingen over de aanpassing van het interceptiestelsel, bulkinterceptie, de toestemmingverlening voor ingrijpende bijzondere bevoegdheden, de kosten voor van de nieuwe wet voor bedrijven en samenwerking met buitenlandse diensten.

Hoofdstuk 12 van de Memorie van Toelichting gaat specifiek in op de verschillende aanpassingen van het wetsvoorstel naar aanleiding van de internetconsultatie. Zo is onder de andere de kostenverdeling aangepast, de Toezichtscommissie Inzet Bevoegdheden is ingesteld om vooraf de rechtmatigheid van de verleende toestemming te toetsen en het wetsvoorstel is verder onderbouwd met meer aandacht voor nut & noodzaak.

Wat is er gebeurd met het advies van de Raad van State?

Het advies van der Raad van State heeft geleid tot diverse aanpassingen. De belangrijkste is de verdere verzwaring van het onafhankelijke toezicht door de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (de TIB). De Raad van State onderschrijft verder in haar advies het cruciale belang van goed functionerende inlichtingen- en veiligheidsdiensten ten behoeve van de bescherming van de democratische rechtsstaat en acht het noodzakelijk dat de diensten gezien hun taak over voldoende effectieve bevoegdheden en middelen beschikken. De Raad vindt de voorgestelde uitbreiding van

bevoegdheden legitiem en noodzakelijk. Daarnaast komt de Raad tot de conclusie dat het wetsvoorstel een aanzienlijk aantal belangrijke waarborgen bevat. Daarmee wordt voldaan aan enkele essentiële vereisten die door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) gesteld worden. Wij zien het advies dan ook als een steun in de rug voor dit wetsvoorstel.